

СУЧАСНІ ТРЕНДИ КЛАСИФІКАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ

Лазор О. Д.

*доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри публічного управління та адміністрування
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна*

Лазор О. Я.

*доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри публічного управління та адміністрування
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна*

Наявність значної різноманітності видів служби, зокрема публічної, державної та виокремлення нових, дослідження процесу їх становлення як інституту та системи – потребує відповідної систематизації як результат наукового доробку. Пропоноване дослідження пов'язане із вивченням напрацьованих дотепер у науковій сфері теоретичних підходів до сутності державної служби та її різновидів, обґрунтуванням авторського бачення та розробленням відповідної класифікації з урахуванням сучасних трендів. Підґрунтям проведеного дослідження слугували також і попередні напрацювання авторів.

Водночас, інтеграційні процеси, які впливають на трансформацію нормативно-правового забезпечення публічної служби, зумовлюють внесення змін у чинне законодавство України та прийняття нових законів у цій сфері, актуалізують виклики сьогодення.

Детальніше про внесок вітчизняних науковців у розвиток досліджень класифікації служби, дискусійні питання щодо розроблених на сьогодні класифікацій служби, зокрема публічної, їх переваги та недоліки, вимоги до розроблення класифікації – теоретико-правові підходи до розроблення класифікації служби в Україні викладено авторами у відповідній публікації [3].

Розроблення класифікації державної служби, завданням якої є відобразити спільні та відмінні ознаки її різновидів, уможливило:

- систематизацію знань, теоретичного надбання та практичного досвіду вітчизняних фахівців;
- віддзеркалення реального стану, зокрема сутності державної служби, стану та перспектив розвитку, особливостей у певний період, видів;
- систематизацію відповідного законодавства, виявлення прогалин та колізій;
- визначення істотних ознак предмету дослідження;
- порівняння вітчизняного та зарубіжного досвіду;
- поєднання теорії та практики у сфері публічного управління та адміністрування, що дає поштовх для нових досліджень;
- відкриття сучасних напрямків, перспектив розвою. Адже, якщо заглибитись в недалеке історичне минуле становлення державної служби в незалежній Україні, то пригадуємо один закон «Про державну службу» (1993 р.), інший 2011 р., потім прийняття нової редакції Закону України «Про державну службу» (2015 р.) [6].

У правовому полі вперше термін «публічна служба» зафіксовано у Кодексі адміністративного судочинства (2005 р.), у сучасній редакції якого, не дивлячись на низку прийнятих законів щодо різновидів служб та внесення багатьох змін до Кодексу, вона трактується дотепер як «діяльність на державних політичних посадах, у державних колегіальних органах, професійна діяльність суддів, прокурорів, військова служба, альтернативна (невійськова) служба, інша державна служба, патронатна служба в державних органах, служба в органах влади АРК, органах місцевого самоврядування» (п. 17 ч. 1 ст. 4) [1]. Однак, зі змісту представленого законодавчо терміну можна з'ясувати лише види існуючих на той час служб, які охоплює публічна служба.

Державна служба, що є важливою складовою публічної, і як самостійний інститут займає чи не найбільшу нішу. Як соціальний інститут державна служба – це історично складена, стійка форма організації спільної діяльності людей (державних службовців). Серед різних інститутів, що є в країні, державна служба належить до політичних інститутів: держава, суд, прокуратура тощо, які виражають наявні у суспільстві політичні інтереси. Державна служба тільки тоді виконує соціальну функцію у правовій державі, коли базується на правовій основі [2, с. 23].

Не дивлячись на те, що обсяг поняття «державна служба» є вужчим у порівнянні з «публічною службою», зміст його із закріпленими ознаками відповідної діяльності законодавчо затверджений нормами ч. 1 ст. 1 Закону України «Про державну службу» (2015 р.) [6]. Одночасно це не означає, що у вказаному законі визначено всі види державної служби, які регулюються його нормами, що привносить

певні дискусійні моменти, різночитання стосовно формулювання особливостей цієї служби, статусу державних службовців, узгодження означеного закону зі спеціальними, що регулюють відповідний вид державної служби.

Донедавна поділ державної служби на види обумовлювався принципом поділу влади та особливостями сфер державної діяльності. Зважаючи на відсутність законодавчого регулювання поділу державної служби на види, багато вчених розмежовували їх відповідно до конституційного принципу поділу влади: служба у виконавчій, судовій та законодавчій гілках влади. Однак такий підхід не охоплює сьогодні всієї багатоманітності видів сучасної державної служби.

Продовжуючи теоретико-правові розвідки щодо класифікації публічної служби, вважаємо, що державну службу, окрім адміністративної та спеціалізованої, необхідно доповнити, а не виокремлювати в інші види публічної служби [4, с. 49], безпековою (військова, альтернативна і правоохоронна) та правничою (прокурорська [8] та суддівська [9]) службами. Відповідно за функціональним принципом (навантаженням) у державній службі виокремлюємо:

- адміністративну (загальнофункціональну) – здійснення діяльності щодо реалізації загальних державно-службових функцій (реалізація функцій, які не мають галузевої специфіки, наприклад: діяльність персоналу в обласній державній адміністрації, відділах та управліннях міністерств, інших ЦОВВ тощо);
- спеціалізовану – реалізація спеціально встановлених у нормативних актах повноважень службовців, які мають виражену галузеву компетенцію (наприклад: податкова, дипломатична, митна);
- безпекову – пропонуємо розмежовувати на військову, невійськову (альтернативну) та правоохоронну (служба в органах безпеки, служба в органах внутрішніх справ та національної поліції, прикордонна служба, служба з надзвичайних ситуацій);
- правничу – суддівська та прокурорська.

Так, наводячи визначення терміну «державна служба», В.Я. Малиновський зазначає інституції, де вона здійснюється [4, с. 49, 50], серед яких є органи прокуратури та судові інституції. Проте ці види служб, як і безпекові, автор визначає як окремі складові публічної служби, відокремлюючи їх від державної. Визначення безпекової та правничої як окремих видів публічної служби вважаємо недостатньо корельованим із профільними законами. Так, чинний Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» дає таке визначення: військова служба – «це державна служба особливого характеру, яка полягає у професійній діяльності...» (ч. 1 ст. 2) [5].

Служба в поліції є також «державною службою особливого характеру, яка є професійною діяльністю поліцейських...» (ч. 1 ст. 59) [7]. Тому вважаємо, що у цій частині автор десь суперечить сам собі.

Кожна і з вказаних видів державної служби має свої особливості. Так, безпекова служба має певні ознаки, відмінні від загальнофункціональної:

- професійним обов'язком цих службовців є захист життя і здоров'я громадян, матеріальних цінностей, охорона суспільного порядку і правопорядку;
- особливі умови вступу, проходження, присвоєння спеціальних звань, проведення атестації і припинення служби;
- вступ на службу здійснюється особами, які досягли 18-річного віку;
- наявність спеціальних дисциплінарних статутів;
- особливий правовий статус цих службовців;
- особливий порядок притягнення до правової відповідальності.

Вважаємо, що представлений поділ державної служби на відповідні види – відповідає як чинному законодавству, так і частково попереднім авторським науковим напрацюванням та інших відомих на сьогодні науковців. Дескриптивна модель класифікації державної служби є більш наближеною до сучасних реалій та положень чинного законодавства, а також вказує на сучасні тренди її становлення як інституту.

Література:

1. Кодекс адміністративного судочинства України : від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Лазор О.Д., Лазор О.Я. Державна служба в Україні : навч. посіб. : у 4 ч. Ч. 1, вид. 3-є, доп. і переробл. К. : Дакор , 2009. 560 с.
3. Лазор О.Д. Лазор О.Я. До питання розроблення класифікації служби в Україні: теоретико-правові підходи. *Політичні, правові та організаційні проблеми діяльності органів публічної влади та публічних службовців у воєнний та повоєнний періоди (до Дня державної служби)* : матер. II Всеукраїнської наук.-практ. конф. (23 черв. 2023 р.). Вінниця : ТОВ «Друк», 2023. С. 148–155.
4. Малиновський В.Я. Публічна служба в Україні : підруч. К. : Видавничий дім «Кондор», 2018. 312 с.
5. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25.03.1992 р. № 2232-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>
6. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>

7. Про національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>

8. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>

9. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-343-2-13>

ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ

Маслова К. О.

*студентка факультету економіки, менеджменту та психології,
спеціальності «Публічне управління та адміністрування»
Державний торговельно-економічний університет /
Київський національний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна*

Мірко Н. В.

*кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Державний торговельно-економічний університет /
Київський національний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна*

На законодавчому рівні термін «публічна служба» визначено у Кодексі адміністративного судочинства України, який наголошує на тому, що це є діяльність на державних політичних посадах, у державних колегіальних органах, професійна діяльність суддів, прокурорів, військова служба, альтернативна (невійськова) служба, інша державна служба, патронатна служба в державних органах, служба в органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування [1].

Публічна служба представляє собою специфічний вид діяльності осіб, які працюють у владних структурах, і частково також в інших громадських установах. Основною метою цієї діяльності є гарантування виконання громадських інтересів.